

Risale-i Nur'da bazı yerlerde İslamiyet'ten çıkmış Müslüman için "vicdanı tefessüh etmiş" cümlesi geçiyor. Vicdan bozulup, tefessüh eder mi?

Vicdanın bozulması; vicdana konulan fitri ve ilahi ayarların işlevsiz hale gelmesi anlamındadır. Her insan İslam fitratı üzerine doğar ve insanın ilk vicdanı sağlam ve hakka bir miyardır. Lakin dış etkiler ve terbiyeler bu ilahi ayarı işlevsiz hale getirebilir.

Mesela; adam öldürmek vicdani açıdan çok acı verici bir şeydir; lakin aynı fiil meşru bir harpte ya da cihad esansında olduğu zaman vicdan acı çekmez, bilakis memnuniyet duyar, çünkü sevap işliyordur. Demek vicdan dış etki ve terbiyelere açılmış.

Bir çocuğa hırsızlık faziletmiş gibi bir terbiye verilse ve öyle büyütülse, o çocuk hırsızlık yaparken vicdanen rahatsızlık duymaz. Ama hiçbir menfi terbiye verilmeseyse, o zaman vicdan fitri ve ilahi ayarlar gereği rahatsız olur. Vicdanın tefessüh etmesi bu anlamdadır.

İnsanın iki fitratı vardır, birisi doğuştan gelen özgün ve **hakiki fitratı; diğeri ise** insanın kesbi ve kazanımı ile elde ettiği ikinci **suni fitratıdır**. Buna "*İ'tiyad-i sani*" de denilmiştir; yani insanın niyet ve iradesi ile teşekkül ettirdiği ikinci fitrat. Birinci fitrat yani vicdani esaslara dayanan hakiki fitrat, tabii ve doğal halde diyebiliriz, hakkın ve doğrunun bir miyarı ve mizanıdır. Bu bütün insanlarda ortak bir anlayış ve ortak bir sezidir. Bu yüzden insanlığın ortak ve temel ahlaki normları ve kuralları, bu özgün fitri halin bir neticesi ve bir sonucudur.

Suitedbirden dolayı bazı insanlarda, farklı inanç ve ideolojilerin de tesiri ile ikinci fitratları gayet yamuk ve eğri büğrü oluşur. Birinci fitrat ile ikinci fitrat arasında bir uyumsuzluk oluşur. Daima birbirleri ile çelişir ve çatışırlar. Genelde ikinci suni fitrat, tabii ve doğal olan birinci fitratı ifsat edip bozar. Birinci fitrat olarak güzel iken, bozuk ikinci fitratın müdahalesi ile o güzelliği bozar, yerine suni ve yapmacık halleri getirir.

Zamanla ikinci bozuk fitrat, birinci tabii ve doğal fitratı ifsadı ile tamamen dönüştürüp kendi gibi bozuk hale getirir. Artık bu adamın hayra ve güzelliğe kabiliyeti kalmaz. Bütün amelleri yapmacık ve suni olur. Üstad Hazretleri bu manaya "**fitratı tefessüh edenler**" diye işaret ediyor. Artık böyle bozulmuş bir fitratın, doğal hali ifsat ve kötü hallerdir. Üstad Hazretleri bu iki fitrat tipine şu ibareler ile işaret ediyor:

"İ'lem eyyühe'l-aziz! Hayrat ve hasenâtın hayatı niyet iledir. Fesadı da ucub, riyâ ve gösteriş iledir. Ve fitrî olarak vicdanda şuurla

bizzat hissedilen vicdaniyatın esası, ikinci bir şuur ve niyetle inkıtâ bulur."(1)

Aynı ölçüler vicdan için de geçerlidir.

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Şemme.](#)